Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)

den 14 mars 2019*

”Begäran om förhandsavgörande – Rätt till familjeåterförening – Direktiv 2003/86/EG – Artikel 16.2 a – Artikel 17 – Återkallande av uppehållstillstånd för en familjemedlem till en tredjelandsmedborgare – Varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning – Direktiv 2003/109/EG – Artikel 9.1 a – Förlust av denna ställning – Vilseledande eller bedrägeri – Avsaknad av kännedom om vilseledandet eller bedrägeriet”

I mål C-557/17,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Raad van State (Högsta förvaltningsdomstolen, Nederländerna) genom beslut av den 20 september 2017, som inkom till domstolen den 22 september 2017, i målet

Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie

mot

Y. Z.,

Z. Z.,

Y. Y.,

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av ordföranden på sjunde avdelningen T. von Danwitz, tillika tillförordnad ordförande på fjärde avdelningen, samt domarna K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Juhász (referent) och C. Vajda,

generaladvokat: P. Mengozzi,

justitiesekreterare: förste handläggaren M. Ferreira,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 5 juli 2018,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Z. Z., Y. Z. och Y. Y., genom M. Strooij och A.C.M. Nederveen, advocaten,

– Nederländernas regering, genom M. Bulterman, M. Gijzen och J. M. Hoogveld, samtliga i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: nederländska.

– Polens regering, genom B. Majczyna, i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom R. Troosters och C. Cattabriga, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 4 oktober 2018 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 16.2 a i rådets direktiv 2003/86/EG av den 22 september 2003 om rätt till familjeåterförening (EUT L 251, 2003, s. 12) och av artikel 9.1 a i rådets direktiv 2003/109/EG av den 25 november 2003 om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning (EUT L 16, 2004, s. 44).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (statssekreterare med ministerlika befogenheter för säkerhets- och justitiefrågor, Nederländerna) (nedan kallad statssekreteraren) och Y. Z. (nedan kallad fadern), Y. Y. (nedan kallad modern) och Z. Z. (nedan kallad sonen), angående statssekreterarens beslut att återkalla nämnda personers uppehållstillstånd, varigenom denne ålade dem att omedelbart lämna Nederländernas territorium. Beslutet förenades även med ett återvändandeförbud.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

Direktiv 2003/86

3 I skälen 2 och 4 i direktiv 2003/86 anges följande:

”2) Åtgärderna avseende familjeåterförening bör antas i överensstämmelse med den skyldighet att skydda familjen och att respektera familjelivet som har stadfästs i en rad folkrättsliga instrument. Detta direktiv respekterar de grundläggande rättigheter och iakttar de principer som erkänns särskilt i artikel 8 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna och i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.

…

4) Familjeåterförening är ett nödvändigt medel för att möjliggöra familjelivet. Familjeåterförening bidrar till att skapa en social och kulturell stabilitet som underlättar tredjelandsmedborgarnas integrering i medlemsstaterna, som även främjar den ekonomiska och sociala sammanhållningen, vilket är ett av gemenskapens grundläggande mål enligt fördraget.”

4 Artikel 1 i direktivet har följande lydelse:

”Syftet med detta direktiv är att fastställa villkor för utövandet av rätten till familjeåterförening för tredjelandsmedborgare som vistas lagligen på medlemsstaternas territorier.”

5 I artikel 2 i direktivet anges följande:

”I detta direktiv avses med

…

c) *referensperson*: en tredjelandsmedborgare som vistas lagligen i en medlemsstat och som ansöker om familjeåterförening, eller vars familjemedlemmar ansöker om familjeåterförening för att förenas med honom/henne,

d) *familjeåterförening*: inresa och vistelse i en medlemsstat för familjemedlemmar till en tredjelandsmedborgare som vistas lagligen i den medlemsstaten, för att upprätthålla familjeenheten, oavsett om familjebanden knutits före eller efter referenspersonens inresa,

…”

6 Artikel 4.1 i direktiv 2003/86 har följande lydelse:

”Medlemsstaterna skall, enligt detta direktiv och med iakttagande av villkoren i kapitel IV och i artikel 16, tillåta inresa och vistelse för följande familjemedlemmar:

a) Referenspersonens make/maka.

b) Underåriga barn till referenspersonen och dennes make/maka ….

…”

7 I artikel 5.2 första stycket i nämnda direktiv föreskrivs följande:

”Ansökan [om inresa och vistelse] skall åtföljas av skriftliga bevis för familjebanden och för att villkoren i artiklarna 4 och 6 och, i förekommande fall, artiklarna 7 och 8 är uppfyllda …”

8 Artikel 7.1 i direktivet har följande lydelse:

”När ansökan om familjeåterförening lämnas in får den berörda medlemsstaten kräva att den person som har lämnat in ansökan lägger fram bevis för att referenspersonen har

…

c) stabila och regelbundna försörjningsmedel som är tillräckliga för att de skall kunna försörja sig själva och sina familjemedlemmar utan hjälp från systemet för socialt bistånd i den berörda medlemsstaten. …”

9 I artikel 13.3 i direktiv 2003/86 föreskrivs följande:

”Giltighetstiden för familjemedlemmens eller familjemedlemmarnas uppehållstillstånd får i princip inte sträcka sig längre än till och med det datum då referenspersonens uppehållstillstånd löper ut.”

10 I artikel 16.2 och 16.3 i direktivet föreskrivs följande:

”2. Medlemsstaterna får även avslå en ansökan om inresa och vistelse för familjeåterförening, återkalla ett uppehållstillstånd eller avslå en ansökan om att förnya uppehållstillståndet om det är fastställt

a) att falska eller vilseledande uppgifter eller falska eller förfalskade handlingar har använts, eller att tillstånd har erhållits genom vilseledande eller på andra olagliga sätt,

…

3. Medlemsstaterna får återkalla ett uppehållstillstånd eller avslå en ansökan om förnyat uppehållstillstånd för en familjemedlem om referenspersonen inte längre vistas i medlemsstaten och familjemedlemmen ännu inte har rätt till eget uppehållstillstånd enligt artikel 15.”

11 I artikel 17 i direktivet föreskrivs följande:

”Om en ansökan om familjeåterförening avslås, om ett uppehållstillstånd återkallas eller inte förnyas, eller om det beslutats att referenspersonen eller dennes familjemedlemmar skall utvisas, skall medlemsstaterna ta vederbörlig hänsyn till arten och stabiliteten av den berörda personens familjeband och varaktigheten av vistelsen i medlemsstaten samt förekomsten av familjemässig, kulturell eller social anknytning till ursprungslandet.”

Direktiv 2003/109

12 I skälen 2, 4, 6 och 12 i direktiv 2003/109 anges följande:

”(2) Vid sitt extra möte i Tammerfors den 15–16 oktober 1999 konstaterade rådet att den rättsliga ställningen för tredjelandsmedborgare bör tillnärmas den som medlemsstaternas medborgare åtnjuter och att en person som har vistats lagligen i en medlemsstat under en tid som skall fastställas och som har uppehållstillstånd för längre tid bör i den medlemsstaten beviljas en uppsättning enhetliga rättigheter som ligger så nära EU-medborgarnas rättigheter som möjligt.

…

(4) Varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares integration i medlemsstaterna är en nyckelfaktor för att stärka den ekonomiska och sociala sammanhållningen, vilket är ett av gemenskapens grundläggande mål enligt fördraget.

…

(6) Det viktigaste kriteriet för att kunna förvärva ställning som varaktigt bosatt bör vara bosättningstiden inom en medlemsstats territorium. Bosättningen bör ha varit laglig och oavbruten för att vittna om personens förankring i landet. …

…

(12) För att kunna fungera praktiskt som ett instrument för integration av varaktigt bosatta i det samhälle där de är bosatta, bör ställningen som varaktigt bosatt garantera innehavaren samma behandling som medlemsstatens medborgare i en rad ekonomiska och sociala sammanhang, i enlighet med relevanta villkor i detta direktiv.”

13 I artikel 4.1 i direktivet föreskrivs följande:

”En medlemsstat skall bevilja ställning som varaktigt bosatt till tredjelandsmedborgare som varit lagligen och oavbrutet bosatta inom dess territorium i fem år omedelbart före inlämnandet av den relevanta ansökningen.”

14 I artikel 5.1 i nämnda direktiv föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna skall kräva att tredjelandsmedborgarna styrker att de för egen räkning och för de familjemedlemmar gentemot vilka de har försörjningsansvar förfogar över följande:

a) Stabila och regelbundna försörjningsmedel som är tillräckliga för att de skall kunna försörja sig själva och sina familjemedlemmar utan hjälp från systemet för socialt bistånd i den berörda medlemsstaten. …

…”

15 Artikel 7.1 första stycket i direktiv 2003/109 har följande lydelse:

”För att förvärva ställning som varaktigt bosatt skall tredjelandsmedborgaren lämna in en ansökan till de behöriga myndigheterna i den medlemsstat där han/hon är bosatt. Ansökan ska åtföljas av dokumentation i enlighet med nationell lagstiftning som styrker att han/hon uppfyller villkoren i artiklarna 4 och 5 …”

16 I artikel 8.1 i direktivet föreskrivs följande:

”Ställning som varaktigt bosatt skall vara permanent om inte annat följer av artikel 9.”

17 I artikel 9 i direktivet anges följande:

”1. Varaktigt bosatta skall inte längre ha rätt att behålla ställning som varaktigt bosatta i följande fall:

a) Om det har upptäckts att ställningen som varaktigt bosatt har förvärvats genom bedrägeri.

…

7. Om återkallandet eller förlusten av ställning som varaktigt bosatt inte leder till återsändande skall medlemsstaten tillåta den berörda personen att stanna på dess territorium om han/hon uppfyller villkoren enligt den nationella lagstiftningen och/eller inte utgör ett hot mot allmän ordning eller säkerhet.”

Beslut nr 1/80

18 Artikel 7 första stycket i associeringsrådets beslut nr 1/80 av den 19 september 1980 om utveckling av associeringen, som fogats till avtalet om upprättandet av en associering mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Turkiet, vilket undertecknades den 12 september 1963 i Ankara av Republiken Turkiet, å ena sidan, och av medlemsstaterna i EEG och gemenskapen, å andra sidan, och vilket ingicks, godkändes och bekräftades för gemenskapens räkning genom rådets beslut 64/732/EEG av den 23 december 1963 (EGT 217, 1964, s. 3685), har följande lydelse:

”När en turkisk arbetstagare tillhör den reguljära arbetsmarknaden i en medlemsstat har dennes familjemedlemmar, under förutsättning att de har fått tillstånd att förena sig med honom,

– rätt att efter minst tre års laglig bosättning i den medlemsstaten, med förbehåll för den företrädesrätt som tillkommer arbetstagare från gemenskapens medlemsstater, anta erbjudanden om anställning,

– rätt att efter minst fem års laglig bosättning i den medlemsstaten utöva avlönad verksamhet.”

Nederländsk rätt

19 Artikel 14.1 i wet tot algehele herziening van de Vreemdelingenwet (lagen om allmän översyn av utlänningslagen), av den 23 november 2000 (Stb. 2000, nr 495) (nedan kallad 2000 års lag), har följande lydelse:

”Ministern får

a) bevilja, avslå eller avvisa en ansökan om tidsbegränsat uppehållstillstånd,

…”

20 I artikel 18.1 i samma lag föreskrivs följande:

”En ansökan om förlängning av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd i den mening som avses i artikel 14 kan avslås om

…

c) utlänningen har lämnat felaktiga uppgifter eller har undanhållit uppgifter, då dessa uppgifter skulle ha lett till avslag på den ursprungliga ansökan om att erhålla eller förlänga uppehållstillstånd,

…”

21 Artikel 19 i nämnda lag har följande lydelse:

”Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd kan återkallas av de skäl som anges i artikel 18.1, med undantag av det skäl som anges i led b.”

22 I artikel 45a.1 i 2000 års lag föreskrivs följande:

”Ministern får

a) bevilja, avslå eller avvisa en ansökan om EU-uppehållstillstånd för varaktigt bosatta,

b) återkalla ett EU-uppehållstillstånd för varaktigt bosatta.”

23 I artikel 45d.3 i nämnda lag anges följande:

”EU-uppehållstillstånd för varaktigt bosatta ska återkallas

…

b) när uppehållstillståndet har erhållits genom bedrägeri.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

24 Med verkan från och med den 29 mars 2001, beviljades fadern, en kinesisk medborgare, ett tidsbegränsat uppehållstillstånd i Nederländerna inom ramen för hans påstådda verksamhet som direktör i ett bolag, och därefter, från och med den 28 april 2006, ett permanent uppehållstillstånd i den medlemsstaten. Dessa uppehållstillstånd beviljades enbart på grundval av nationell rätt.

25 Den 31 januari 2002 beviljades modern och sonen, det vill säga faderns maka och parets son född år 1991, likaledes kinesiska medborgare, tidsbegränsade uppehållstillstånd i den medlemsstaten, enligt artikel 14 i 2000 års lag. Dessa tillstånd beviljades inom ramen för familjeåterförening med fadern, i den mening som avses i direktiv 2003/86. Den 18 oktober 2006 beviljades modern och sonen permanenta uppehållstillstånd i samma medlemsstat, så kallade ”EG-uppehållstillstånd för varaktigt bosatta”, enligt artiklarna 20 och 21 i 2000 års lag, vilka ersatts och vars innehåll i allt väsentligt har överförts till artikel 45a i denna lag, som införlivar artiklarna 7 och 8 i direktiv 2003/109 med nederländsk rätt.

26 Genom flera beslut av den 29 januari 2014 återkallade statssekreteraren, med retroaktiv verkan, för det första de olika uppehållstillstånd som beviljats fadern, med hänsyn till att den verksamhet som denne påstått sig utöva var fiktiv, eftersom bolaget som anställt honom inte bedrev någon verksamhet, och tillstånden således hade förvärvats genom bedrägeri. För det andra återkallade statssekreteraren också, med retroaktiv verkan, de tidsbegränsade uppehållstillstånd som beviljats modern och sonen inom ramen för familjeåterförening och de uppehållstillstånd för varaktigt bosatta som utfärdats till dem. Genom dessa beslut ålade statssekreteraren dessutom fadern, modern och sonen att omedelbart lämna Nederländernas territorium och förenade beslutet med ett förbud att återvända.

27 Vad särskilt gäller moderns och sonens tidsbegränsade uppehållstillstånd, som återkallades enligt artiklarna 18.1 c och 19 i 2000 års lag, vilka införlivar artikel 16.2 a i direktiv 2003/86 med nationell rätt, anser statssekreteraren att dessa hade erhållits genom vilseledande, eftersom de utfärdats på grundval av faderns falska anställningsintyg. Detsamma gäller moderns och sonens uppehållstillstånd för varaktigt bosatta. För det första har dessa tillstånd erhållits på grundval av det felaktiga antagandet att modern och sonen, före beviljandet av nämnda tillstånd, vistades lagligt i Nederländerna. För det andra hade faderns falska anställningsintyg även företetts i samband med nämnda beviljande för att ge sken av att modern och sonen hade stabila, regelbundna och tillräckliga försörjningsmedel, trots att de inte vid något tillfälle på et självständigt sätt hade förfogat över sådana medel.

28 Enligt statssekreteraren saknar det betydelse huruvida modern och sonen hade eller inte hade kännedom om faderns vilseledande eller om det vilseledande syftet med faderns anställningsintyg.

29 Genom beslut av den 4 maj 2015 avslog statssekreteraren faderns, moderns och sonens begäran om omprövning av besluten av den 29 januari 2014.

30 Beslutet av den 4 maj 2015 överklagades till Rechtbank Den Haag (domstolen i Haag, Nederländerna) som, genom dom av den 31 maj 2016, ogillade överklagandet. Denna domstol slog bland annat fast att statssekreteraren hade fog för att återkalla faderns olika uppehållstillstånd liksom dels moderns och sonens tidsbegränsade uppehållstillstånd, enligt artikel 16.2 a i direktiv 2003/86, dels moderns och sonens uppehållstillstånd för varaktigt bosatta personer, enligt artikel 9.1 a i direktiv 2003/109. Nämnda domstol ansåg emellertid att överklagandet var välgrundat i den del statssekreteraren inte i tillräcklig utsträckning hade motiverat varför återkallandet av sonens uppehållstillstånd inte åsidosatte rätten till respekt för privatlivet, som garanteras genom artikel 8 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, som undertecknades i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen).

31 Både statssekreteraren, å ena sidan, och fadern, modern och sonen, å andra sidan, har överklagat denna dom till den hänskjutande domstolen.

32 Den domstolen biföll statssekreterarens överklagande.

33 Denna domstol fann nämligen att det inte var fel av statssekreteraren att anse att återkallandet av sonens uppehållstillstånd, mot bakgrund av de olika berörda intressena, inte stred mot artikel 8 i Europakonventionen. Domstolen tillade att artikel 7 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan), vilken bör ges samma innebörd och räckvidd som artikel 8 i Europakonventionen, inte föranleder någon annan bedömning.

34 Vad gäller det anslutningsöverklagande som ingetts av fadern, modern och sonen, har den hänskjutande domstolen konstaterat att det är ostridigt att faderns tidsbegränsade uppehållstillstånd och permanenta uppehållstillstånd båda hade erhållits genom vilseledande, eftersom hans anställning var fiktiv. Målet rör därför endast bedrägeriets följder för moderns och sonens uppehållsrätt.

35 Den hänskjutande domstolen har i detta avseende för det första påpekat att det är ostridigt att de falska anställningsintyg som fadern företett för att visa att han hade stabila, regelbundna och tillräckliga försörjningsmedel, i den mening som avses i artikel 7.1 c i direktiv 2003/86, legat till grund för beviljandet och förlängningen av moderns och sonens tidsbegränsade uppehållstillstånd. Fadern har emellertid aldrig haft några sådana försörjningsmedel, eftersom hans anställning var fiktiv. Nämnda domstol har dessutom påpekat att modern och sonen inte har fått ett eget uppehållstillstånd, i den mening som avses i artikel 15.1 i direktivet, eftersom ett sådant uppehållstillstånd enligt nederländsk rätt enbart ges av permanenta humanitära skäl och att modern och sonen aldrig ansökt om sådana tillstånd.

36 För det andra har den hänskjutande domstolen angett att det också är ostridigt, vad gäller uppehållstillståndet för varaktigt bosatta som beviljats modern och sonen, att deras vistelse i Nederländerna före detta tillstånd grundades på faderns vilseledande. Därför grundade sig även antagandet att de hade uppfyllt villkoret att ha varit lagligt bosatta i en medlemsstats territorium i fem år, i enlighet med artikel 4.1 i direktiv 2003/109, på ett vilseledande. Dessutom beviljades dessa tillstånd på grundval av faderns falska anställningsintyg, som företetts i just detta syfte.

37 Den hänskjutande domstolen anser emellertid att det i förevarande fall finns anledning att utgå från att modern och sonen inte kände till faderns vilseledande, eftersom statssekreteraren inte gjort gällande att de känt till vilseledandet och dessutom påpekat att den omständigheten inte var relevant.

38 Den hänskjutande domstolen vill ha klarhet i huruvida statssekreteraren, under sådana omständigheter, hade rätt att återkalla dels moderns och sonens tidsbegränsade uppehållstillstånd, i enlighet med artikel 16.2 a i direktiv 2003/86, dels moderns och sonens uppehållstillstånd för varaktigt bosatta, i enlighet med artikel 9.1 a i direktiv 2003/109.

39 Mot denna bakgrund beslutade Raad van State (Högsta förvaltningsdomstolen, Nederländerna) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1) Ska artikel 16.2 a i direktiv 2003/86 tolkas på så sätt att den utgör hinder mot återkallande av uppehållstillstånd som beviljats för familjeåterförening om uppehållstillståndet erhållits på grundval av vilseledande uppgifter, trots att familjemedlemmen inte kände till att uppgifterna var vilseledande?

2) Ska artikel 9.1 a i rådets direktiv 2003/109 tolkas på så sätt att den utgör hinder mot att en persons ställning som varaktigt bosatt återkallas, om personen beviljats denna ställning på grundval av bedrägliga uppgifter, trots att vederbörande inte kände till att uppgifterna var bedrägliga?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

40 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 16.2 a i direktiv 2003/86 ska tolkas på så sätt att den utgör hinder för att en medlemsstat återkallar uppehållstillstånd som utfärdats till familjemedlemmar till en tredjelandsmedborgare i enlighet med detta direktiv, av det skälet att förfalskade handlingar företetts i syfte att erhålla dessa tillstånd, om dessa familjemedlemmar inte kände till att handlingarna var vilseledande.

41 För att besvara denna fråga erinrar domstolen om att det av artikel 4.1 a och b i direktiv 2003/86 följer att medlemsstaterna ska tillåta inresa och vistelse, enligt detta direktiv, för referenspersonens make/maka och underåriga barn till referenspersonen och dennes make/maka. Enligt artikel 5.2 i direktivet ska en ansökan om inresa och vistelse åtföljas av bevis på att de villkor som anges i bland annat artikel 7 i nämnda direktiv, i vars punkt 1 c det föreskrivs att den berörda medlemsstaten får kräva att den person som har lämnat in ansökan lägger fram bevis för att referenspersonen förfogar över stabila och regelbundna försörjningsmedel som är tillräckliga för att försörja referenspersonen och hans eller hennes familjemedlemmar utan hjälp från systemet för socialt bistånd i den berörda medlemsstaten.

42 I artikel 16.2 a i direktiv 2003/86 föreskrivs att medlemsstaterna får återkalla uppehållstillstånd för en familjemedlem om det är fastställt att falska eller vilseledande uppgifter eller falska eller förfalskade handlingar har använts, eller att tillstånd har erhållits genom vilseledande eller på andra olagliga sätt.

43 Det framgår av ordalydelsen i denna bestämmelse att medlemsstaterna, i princip, kan återkalla uppehållstillståndet när förfalskade handlingar har upprättats eller när vilseledande använts för att erhålla detta tillstånd. Denna bestämmelse identifierar inte den person som har tillhandahållit eller använt dessa handlingar eller som har vilselett, och kräver inte heller att den berörda familjemedlemmen haft kännedom om vilseledandet. Det framgår dessutom att blotta användningen, för dessa ändamål, av falska uppgifter eller falska handlingar, bland annat för att ge sken av att referenspersonen hade stabila, regelbundna och tillräckliga försörjningsmedel, i enlighet med artikel 7.1 c i direktivet, är tillräckligt för att motivera ett beslut att återkalla uppehållstillståndet för familjemedlemmar, varvid det enligt artikel 16.2 a i direktiv 2003/86 inte är nödvändigt att visa att familjemedlemmarna haft uppsåt att vilseleda eller att dessa känt till att uppgifterna eller handlingarna varit falska.

44 Det nyss anförda finner stöd i en systematisk tolkning av artikel 16.2 a i direktiv 2003/86.

45 De skäl för att återkalla uppehållstillstånd som föreskrivs i denna bestämmelse är nämligen identiska med skälen för avslag på en ansökan om inresa och vistelse. Bestämmelsen föreskriver alltså att användning av falska eller vilseledande uppgifter eller falska eller förfalskade handlingar samt att tillståndet beviljats genom vilseledande eller på andra olagliga sätt utgör skäl inte endast för att återkalla uppehållstillståndet, utan också för att avslå ansökan om inresa och vistelse. Dessa skäl måste därför tolkas på samma sätt i båda fallen. Såsom den nederländska regeringen har påpekat kräver bestämmelsens ändamålsenliga verkan att en medlemsstat får avslå en familjemedlems ansökan om inresa och vistelse när ansökan grundas på falska eller förfalskade handlingar, även om familjemedlemmen inte kände till att handlingarna var falska eller förfalskade.

46 I en situation som den som är aktuell i det nationella målet, där referenspersonen har gjort sig skyldig till vilseledande, är det, med tanke på referenspersonens centrala roll i det system som inrättats genom direktiv 2003/86, förenligt med de mål som eftersträvas med detta direktiv och dess bakomliggande

logik att vilseledandet påverkar förfarandet för familjeåterförening och, i synnerhet, de uppehållstillstånd som beviljas referenspersonens familjemedlemmar, även om de inte kände till vilseledandet.

47 Det framgår nämligen av skäl 4 i direktiv 2003/86 att direktivet har som allmänt mål att underlätta integration av tredjelandsmedborgare, det vill säga referenspersoner, i medlemsstaterna genom att möjliggöra ett familjeliv genom familjeåterförening (dom av den 21 april 2016, Khachab, C-558/14, EU:C:2016:285, punkt 26 och där angiven rättspraxis). Det följer av detta mål och en samlad läsning av detta direktiv, bland annat artiklarna 13.3 och 16.3, att så länge familjemedlemmar inte har förvärvat någon självständig uppehållsrätt med stöd av artikel 15 i detta direktiv är uppehållsrätten en rättighet som härrör från den berörda referenspersonen, och som är avsedd att främja dennes integrering. Under dessa förhållanden måste en medlemsstat ha rätt att anse att referenspersonens vilseledande påverkar hela förfarandet för familjeåterförening, och särskilt uppehållsrätten för referenspersonens familjemedlemmar. Medlemsstaten måste således på denna grund kunna återkalla familjemedlemmarnas uppehållstillstånd, även om de inte kände till vilseledandet. Detsamma gäller i än högre grad när vilseledandet, såsom i förevarande fall, påverkar referenspersonens lagliga uppehållsrätt.

48 När det gäller den sista punkten bör det tilläggas att enligt artikel 1 i direktiv 2003/86 syftar direktivet till att fastställa villkoren för utövandet av rätten till familjeåterförening för tredjelandsmedborgare som vistas lagligen på medlemsstaternas territorier. Denna rätt är följaktligen förbehållen sådana medborgare, vilket bekräftas av definitionen av ”familjeåterförening” i artikel 2 d i direktivet. En tredjelandsmedborgare som, såsom fadern i det nationella målet, retroaktivt fått sina uppehållstillstånd återkallade på grund av att de har erhållits genom vilseledande kan inte anses vistas lagligt på en medlemsstats territorium. Det är därför i princip motiverat att en sådan medborgare inte kan beviljas en sådan rätt och att de uppehållstillstånd som beviljats dennes familjemedlemmar på grundval av detta direktiv kan återkallas.

49 I förevarande fall är det ostridigt dels att fadern har gjort sig skyldig till vilseledande, genom att förete förfalskade anställningsintyg i syfte att visa att han hade stabila och regelbundna försörjningsmedel som var tillräckliga för att försörja både honom och hans familjemedlemmar, dels att dessa intyg företetts i syfte att familjemedlemmarna, det vill säga modern och sonen, skulle beviljas uppehållstillstånd, även om de inte kände till att dessa intyg var vilseledande.

50 Under dessa omständigheter följer det av tolkningen av bestämmelserna i artikel 16.2 a i direktiv 2003/86, som angetts i punkt 43 ovan, att faderns vilseledande och användning av falska eller förfalskade anställningsintyg för att visa att han hade stabila, regelbundna och tillräckliga försörjningsmedel, i den mening som avses i artikel 7.1 c nämnda direktiv, i princip kan rättfärdiga ett återkallande av de uppehållstillstånd som modern och sonen utverkat med stöd av nämnda direktiv.

51 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkterna 27 och 28 i sitt förslag till avgörande, ska ett återkallande av ett uppehållstillstånd enligt artikel 16.2 a i direktiv 2003/86 emellertid inte ske per automatik. Det framgår nämligen av användningen av uttrycket ”får” i nämnda bestämmelse att medlemsstaterna har ett visst utrymme för skönsmässig bedömning vad gäller denna återkallelse. I detta avseende måste den berörda medlemsstaten, i enlighet med artikel 17 i det direktivet, i förväg göra en individuell prövning av den berörda familjemedlemmens situation, genom att göra en väl avvägd och rimlig bedömning av samtliga berörda intressen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 december 2012, O m.fl., C-356/11 och C-357/11, EU:C:2012:776, punkt 81, och dom av den 21 april 2016, Khachab, C-558/14, EU:C:2016:285, punkt 43).

52 Enligt den sistnämnda artikeln ska denna medlemsstat ta vederbörlig hänsyn till arten och stabiliteten av den berörda personens familjeband och varaktigheten av vistelsen i medlemsstaten samt, vid till exempel återkallande av uppehållstillstånd, förekomsten av familjemässig, kulturell eller social anknytning till ursprungslandet.

53 Dessutom, såsom framgår av skäl 2 i direktiv 2003/86, bör åtgärder som rör familjeåterförening, såsom återkallelse av de uppehållstillstånd som beviljats familjemedlemmar, antas i överensstämmelse med de grundläggande rättigheterna, särskilt rätten till respekt för privatlivet och familjelivet, som garanteras i artikel 7 i stadgan, vilken innehåller rättigheter som motsvarar dem som garanteras genom artikel 8.1 i Europakonventionen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 4 mars 2010, Chakroun (C-578/08, EU:C:2010:117, punkt 44, och dom av den 6 december 2012, O m.fl., C-356/11 och C-357/11, EU:C:2012:776, punkterna 75 och 76). Detta innebär att även om den berörda medlemsstaten har ett visst utrymme för skönsmässig bedömning i samband med den prövning som föreskrivs i artikel 17 i direktiv 2003/86, ska den göra denna prövning med iakttagande av artikel 7 i stadgan.

54 I förevarande fall ska, såsom generaladvokaten påpekat i punkt 32 i sitt förslag till avgörande, de behöriga nationella myndigheterna beakta bland annat moderns och sonens bosättning i Nederländerna, sonens ålder då han anlände till den medlemsstaten och huruvida han eventuellt har vuxit upp och fått sin utbildning där, och huruvida modern och sonen har familjeband, ekonomiska, sociala och kulturella band med den medlemsstaten. De ska även beakta huruvida modern och sonen eventuellt har sådana band med eller i deras ursprungsland, vilket ska bedömas på grundval av omständigheter som bland annat familj i det landet, resor till eller bosättningsperioder i detta land, eller kunskaper i det landets språk.

55 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 30 i sitt förslag till avgörande måste dessa myndigheter, i samband med sin bedömning, också beakta den omständigheten att modern och sonen, i förevarande fall, inte själva är ansvariga för faderns vilseledande och inte heller kände till det.

56 Det ankommer på den hänskjutande domstolen att pröva huruvida de beslut som är aktuella i det nationella målet, varigenom statssekretereraren återkallade moderns och sonens uppehållstillstånd, är motiverade mot bakgrund av övervägandena i punkterna 51–55 ovan, eller om nämnda personer, mot bakgrund av dessa överväganden, ska få behålla dessa uppehållstillstånd.

57 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första frågan besvaras enligt följande. Artikel 16.2 a i direktiv 2003/86 ska tolkas på så sätt att i ett fall där förfalskade handlingar har företetts i syfte att utverka uppehållstillstånd för familjemedlemmar till en tredjelandsmedborgare, utgör den omständigheten att dessa familjemedlemmar inte kände till att dessa handlingar var vilseledande inte hinder för att den berörda medlemsstaten med stöd av nämnda bestämmelse återkallar uppehållstillstånden. Enligt artikel 17 i detta direktiv ankommer det dock på de behöriga nationella myndigheterna att först göra en individuell bedömning av familjemedlemmarnas situation, genom en väl avvägd och rimlig bedömning av samtliga berörda intressen.

Den andra frågan

58 Genom sin andra fråga vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida artikel 9.1 a i direktiv 2003/109 ska tolkas på så sätt att den utgör hinder för att en medlemsstat återkallar ställningen som varaktigt bosatt som beviljats tredjelandsmedborgare i enlighet med detta direktiv, av det skälet att denna ställning har utverkats med hjälp av förfalskade handlingar, om dessa medborgare inte kände till att dessa handlingar var bedrägliga.

59 För att besvara denna fråga bör det erinras om att enligt artikel 4.1 i direktiv 2003/109 ska en medlemsstat bevilja ställning som varaktigt bosatt till tredjelandsmedborgare som varit lagligen och oavbrutet bosatta inom dess territorium de senaste fem åren. Förvärv av denna ställning är inte automatiskt. I enlighet med artikel 7.1 i detta direktiv ska den berörda tredjelandsmedborgaren i detta syfte lämna in en ansökan till de behöriga myndigheterna i den medlemsstat där denne är bosatt, och denna ansökan ska åtföljas av dokumentation som styrker att villkoren i artiklarna 4 och 5 i det direktivet är uppfyllda. Tredjelandsmedborgaren ska i synnerhet, enligt artikel 5.1 a i samma direktiv,

visa att denne har stabila och regelbundna försörjningsmedel som är tillräckliga för att kunna försörja sig själv och sina familjemedlemmar utan hjälp från systemet för socialt bistånd i den berörda medlemsstaten.

60 I artikel 8.1 i direktiv 2003/109 föreskrivs att ställning som varaktigt bosatt ska vara permanent om inte annat följer av artikel 9 i detta direktiv.

61 I detta hänseende föreskriver artikel 9.1 a i direktivet att varaktigt bosatta inte längre ska ha rätt till denna ställning om det har upptäckts att ställningen har förvärvats genom bedrägeri. Denna bestämmelse utpekar dock inte den person som ska ligga bakom bedrägeriet och den kräver inte heller att den berörda varaktigt bosatta personen kände till bedrägeriet.

62 Enligt domstolens fasta praxis får sådana överväganden emellertid inte leda till att enskilda kan missbruka unionsrätten eller åberopa den i bedrägligt syfte. Principen om förbud mot bedrägeri som uttrycks i denna rättspraxis utgör en allmän unionsrättslig princip som enskilda måste iaktta (se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 februari 2018, Altun m.fl., C-359/16, EU:C:2018:63, punkterna 48 och 49, och dom av den 11 juli 2018, kommissionen/Belgien, C-356/15, EU:C:2018:555, punkt 99). Enligt domstolens praxis utgör en nekad eller återkallad rättighet helt enkelt konsekvensen av att det konstaterats att de objektiva villkor som uppställs för att få den sökta rättigheten, i fall av bedrägeri, i själva verket inte är uppfyllda (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 november 2017, Cussens m.fl. C-251/16, EU:C:2017:881, punkt 32).

63 Dessutom framgår det av skälen 2, 4, 6 och 12 i direktiv 2003/109 att syftet med direktivet är att säkerställa integration av tredjelandsmedborgare som är lagligen och varaktigt bosatta i medlemsstaterna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 juli 2014, Tahir, C-469/13, EU:C:2014:2094, punkt 32, dom av den 4 juni 2015, P och S, C-579/13, EU:C:2015:369, punkt 46, och dom av den 2 september 2015, CGIL och INCA, C-309/14, EU:C:2015:523, punkt 21) och, för detta ändamål, att närma dessa tredjelandsmedborgares rättigheter till de rättigheter som EU-medborgare åtnjuter, bland annat genom att införa likabehandling med EU-medborgare på en lång rad ekonomiska och sociala områden. Ställning som varaktigt bosatt innebär således att den person som beviljats den har rätt till likabehandling inom de områden som anges i artikel 11 i direktiv 2003/109, på de villkor som anges i denna artikel. Enligt artikel 14.1 i detta direktiv ger denna ställning en varaktigt bosatt tredjelandsmedborgare också rätt att under längre tid än tre månader bosätta sig i andra medlemsstater än den som denne beviljas genom ställningen, förutsatt att de villkor som anges i kapitel III i det direktivet är uppfyllda och, i enlighet med artikel 21 i samma direktiv, att i den medlemsstaten åtnjuta den likabehandling som avses i artikel 11 i detta direktiv.

64 Med beaktande av de utvidgade rättigheter som är knutna till ställningen som varaktigt bosatt måste medlemsstaterna på ett effektivt sätt kunna bekämpa bedrägerier genom att återkalla en ställning som varaktigt bosatt som utverkats genom bedrägeri.

65 Av det nyss anförda följer att ingen kan göra anspråk på att få behålla rättigheter som beviljats med stöd av direktiv 2003/109 genom bedrägeri, oavsett om bedrägeriet begåtts av den som beviljats rättigheterna eller av någon för denne känd person, eftersom den avgörande faktorn är att rättigheterna har utverkats genom bedrägeri.

66 Härav följer att artikel 9.1 a i direktiv 2003/109 är tillämplig i samtliga fall där ett bedrägeri ligger till grund för ställningen som varaktigt bosatt, det vill säga där ställningen har utverkats genom bedrägeri, oavsett vem som gjort sig skyldig till bedrägeriet och oberoende om den varaktigt bosatta personen kände till det.

67 I synnerhet är denna bestämmelse tillämplig när den berörda bosatta personen, såsom i det nationella målet, i syfte att beviljas ställning som varaktigt bosatt har företett falska handlingar för att visa att han har stabila och regelbundna försörjningsmedel som är tillräckliga för att försörja honom och hans eller

hennes familjemedlemmar, och detta även om han inte låg bakom bedrägeriet eller inte kände till att dessa handlingar var bedrägliga. I ett sådant fall har denna ställning nämligen utverkats direkt på grundval av bedrägeriet, vilket nödvändigtvis innebär att bedrägeriet påverkar ställningen.

68 Denna tolkning påverkas inte av domen av den 18 december 2008, Altun (C-337/07, EU:C:2008:744), som den hänskjutande domstolen har hänvisat till.

69 I den domen fann domstolen att från den tidpunkt då familjemedlemmarna till en turkisk arbetstagare har erhållit en självständig uppehållsrätt enligt artikel 7 första stycket i beslut nr 1/80, kan denna rätt inte längre ifrågasättas på grund av oegentligheter som tidigare inverkat på arbetstagarens uppehållsrätt, varvid dessa oegentligheter i det aktuella fallet berodde på att arbetstagaren hade handlat bedrägligt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 december 2008, Altun, C-337/07, EU:C:2008:744, punkterna 56, 57 och 59). Domstolen slog således fast att det bedrägeri som påverkade den turkiske arbetstagarens uppehållsrätt inte kunde påverka dennes familjemedlemmars självständiga uppehållsrätt.

70 Det är dock viktigt att påpeka att omständigheterna i det målet skiljer sig från omständigheterna i det nationella målet. I enlighet med artikel 7 första stycket i beslut nr 1/80 erhåller nämligen familjemedlemmar till en turkisk arbetstagare en självständig uppehållsrätt efter tre års bosättning i värdmedlemsstaten, utan att det är nödvändigt att lämna in en ansökan därom. Domstolen uttalade sig i nämnda dom således inte om vilka konsekvenser det skulle fått för de berörda personernas rättigheter om en sådan ansökan hade gjorts med stöd av förfalskade handlingar.

71 I förevarande fall framgår det av begäran om förhandsavgörande att de i det nationella målet aktuella besluten, genom vilka statssekreteraren återkallade moderns och sonens uppehållstillstånd för varaktigt bosatta, grundar sig just på den omständigheten att faderns bedrägliga anställningsintyg företetts till stöd för moderns och sonens ansökan om att beviljas ställning som varaktigt bosatta, i syfte att ge sken av att de hade stabila, regelbundna och tillräckliga försörjningsmedel, eftersom en sådan ställning enbart, såsom har angetts i punkt 59 ovan, kan förvärvas efter en sådan ansökan.

72 Av det nyss anförda följer att i enlighet med artikel 9.1 a i direktiv 2003/109 förlorar en tredjelandsmedborgare sin ställning som varaktigt bosatt enligt det direktivet, om det fastställs att denna ställning utverkats med hjälp av förfalskade handlingar, även om tredjelandsmedborgaren inte kände till att dessa handlingar var bedrägliga.

73 Förlusten av ställningen som varaktigt bosatt innebär emellertid inte i sig att den berörda personen även förlorar rätten att uppehålla sig i den mottagande medlemsstaten, med stöd av vilken personen gav in sin ansökan om ställning som varaktigt bosatt i enlighet med artikel 7.1 i direktiv 2003/109, vilken beviljades i enlighet med artikel 4.1 i samma direktiv, oavsett om uppehållsrätten förvärvats enligt nationell rätt eller enligt unionsrätten. Denna förlust medför därför inte automatiskt att den berörda personen ska avlägsnas från den medlemsstatens territorium, såsom följer av artikel 9.7 i direktiv 2003/109. I ett fall där, såsom i det nationella målet, de berörda personerna, det vill säga modern och sonen, har förvärvat ställning som varaktigt bosatta med stöd av en uppehållsrätt som beviljats enligt direktiv 2003/86, ankommer det på den hänskjutande domstolen, såsom påpekats i punkt 56 ovan, att avgöra huruvida dessa personer, i enlighet med artikel 17 i det direktivet, ska få behålla uppehållstillståndet som utfärdats till dem enligt detta direktiv.

74 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den andra frågan besvaras enligt följande. Artikel 9.1 a i direktiv 2003/109 ska tolkas på så sätt att i ett fall där ställning som varaktigt bosatt har beviljats tredjelandsmedborgare på grundval av förfalskade handlingar, utgör den omständigheten att tredjelandsmedborgarna inte kände till att dessa handlingar var bedrägliga inte hinder för att den berörda medlemsstaten, med stöd av denna bestämmelse, återkallar nämnda ställning.

Rättegångskostnader

75 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (fjärde avdelningen) följande:

1) **Artikel 16.2 i rådets direktiv 2003/86/EG av den 22 september 2003 om rätt till familjeåterförening ska tolkas på så sätt att i ett fall där förfalskade handlingar har företetts i syfte att utverka uppehållstillstånd för familjemedlemmar till en tredjelandsmedborgare, utgör den omständigheten att dessa familjemedlemmar inte kände till att dessa handlingar var vilseledande inte hinder för att den berörda medlemsstaten med stöd av nämnda bestämmelse återkallar uppehållstillstånden. Enligt artikel 17 i detta direktiv ankommer det dock på de behöriga nationella myndigheterna att först göra en individuell bedömning av familjemedlemmarnas situation, genom en väl avvägd och rimlig bedömning av samtliga berörda intressen.**

2) **Artikel 9.1 a i rådets direktiv 2003/109/EG av den 25 november 2003 om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning ska tolkas på så sätt att i ett fall där ställning som varaktigt bosatt har beviljats tredjelandsmedborgare på grundval av förfalskade handlingar, utgör den omständigheten att tredjelandsmedborgarna inte kände till att dessa handlingar var bedrägliga inte hinder för att den berörda medlemsstaten, med stöd av denna bestämmelse, återkallar nämnda ställning.**

Underskrifter